

O NIEKTÓRYCH MOTYWACH POPEŁNIANIA PRZESTĘPSTW PRZEZ PERSONEL INSTYTUCJI ZAKŁADÓW KARNYCH I ARESZTÓW ŚLED CZYCH

Hodelewska-Konowalowa Alona

*doktorantka Klasycznego Uniwersytetu Prywatnego miasto Zaporozhe, Ukraina
lesya5@meta.ua*

Streszczenie. W artykule przeanalizowano taką kategorię prawną jak "motyw" oraz wyznaczono jego rolę w mechanizmie indywidualnych zachowań przestępczych personelu zakładów karnych oraz aresztów śledczych, a także wyznaczono główne problematyczne zagadnienia, które dotyczą działalności zapobiegawczej w tym zakresie.

Słowa kluczowe: motyw; motywacja; personel; zakład karny; areszt śledczy; przestępstwo; przestrzeń wykonywania kary.

ABOUT SOME MOTIVES OF CRIME EXPRESSION BY PERSONNEL OF THE INSTITUTIONS OF COMPLIANCE WITH PENALTIES AND RISK INSULATORS

Godlevskaya-Konovalova Alona

Graduate Student of the Classic Private University, Zaporizhzhya, Ukraine

Abstract. The article analyzes such a legal category as "a motive" and establishes its role in the mechanism of individual criminal behavior of personnel of penitentiary institutions and investigative isolators, as well as identifies the main issues that concern preventive activities in this direction.

Keywords: motive; motivation; personnel; penal institution; investigative isolator; crime; scope of punishment.

ПРО ДЕЯКІ МОТИВИ ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНІВ ПЕРСОНАЛОМ УСТАНОВ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ І СЛІДЧИХ ІЗОЛЯТОРІВ

Годлевська-Коновалова Альона

аспірант Класичного приватного університет м. Запоріжжя, Україна

Анотація. В статті здійснено аналіз такої правової категорії, як «мотив», та встановлено його роль у механізмі індивідуальної злочинної поведінки персоналу установ виконання покарань і слідчих ізоляторів, а також визначені основні проблемні питання, які стосуються запобіжної діяльності у цьому напрямі.

Ключові слова: мотив; мотивація; персонал; установа виконання покарань; слідчий ізолятор; злочин; сфера виконання покарань.

Постановка проблеми. Питання мотивації людської поведінки належить до числа тих, що й досі лишають чимало «білих плям». І це не дивно, адже сформувати достеменне знання, з цього приводу, означатиме й з'ясування природи людини взагалі, визначення глибинних механізмів її психіки, розгадки таємниці походження. Вочевидь, – конкретно-історичний момент має відомі обмеження у цій сфері пізнання, які не дозволяють оперувати абсолютно вивіреним та верифікованим знанням. Саме через це, як видається, і сучасна психологія (в меншій мірі), і юриспруденція (в більшій) рясніє теоріями,

концепціями, підходами й просто науковими позиціями щодо мотиву й мотивації поведінки, загалом, та злочинної, зокрема. Ця обставина, в свою чергу, диктує необхідність внести певну ясність до термінології, яка, використовуватиметься в цій роботі.

Отже, в наявності є складна теоретична та прикладна проблема, яка має пряме відношення до змісту мотивів вчинення злочинів персоналом установ виконання покарань (далі – УВП) і слідчих ізоляторів (СІЗО), що й обумовило вибір теми даної наукової статті, а також визначено її головне завдання на підставі проведеного аналізу наукової літератури з означеної тематики дослідження сформулювати науково обґрунтовані шляхи удосконалення запобіжної діяльності в цьому напрямі.

Стан дослідження. Як показало вивчення наукової літератури, у більшій мірі питаннями мотивації людської поведінки, включаючи й персоналу ДКВС України, займаються психологи та педагоги, а саме: В.К. Вілюнас, С.О. Деніжна, О.М. Леонтьєв, А.С. Левенець, О.М. Мірошніченко, Д.О. Ніколенко, О.В. Сахнік, В.М. Синьов, С.Л. Рубінштейн, К.К. Платонов та ін.

Серед кримінологів потужне методологічне підґрунтя створили такі науковці, як: О.М. Бандурка; В.В. Голіна; О.М. Джу́жа; А.П. Закалюк; О.Г. Колоб; О.М. Литвинов; В.О. Туликов; Ю.В. Орлов та ін.

Поряд з цим, досі на доктринальному рівні мотиви вчинення злочинів персоналом ДКВС України досліджено недостатньо, що, у свою чергу, виступає однією із умов, яка сприяє формуванню протиправної мотивації у цих осіб.

Виходячи з цього, досить важливо з'ясувати соціально-правову сутність зазначеної категорії та роль мотиву в механізмі злочинної поведінки персоналу УВП і СВО.

Виклад основних положень. Виходячи із отриманих у ході даного дослідження результатів, слід констатувати, що найбільш вираженою, у контексті досліджуваної проблематики, видається позиція тих вчених (серед психологів – В. К. Вілюнас, К. Левін, О. М. Леонтьєв, С. Л. Рубінштейн, К. К. Платонов, серед кримінологів – Г. А. Аванесов, Б. С. Волков, А. П. Закалюк, К. Є. Ігошев, Е. Ф. Побегайло та ін.), які відводять категорії «мотив» функціонально-аналітичну роль. Мова йде про те, що мотив визначається чинником детермінації поведінки, що не має самостійної психічної природи, а формує об'єднаний комплекс психічних процесів, явищ і станів, який і забезпечує детермінуючий діяльність людини вплив. Так, А. П. Закалюк, досліджуючи місце мотиву у спонукальному процесі, переконливо довів, що він, на відміну від потреби, інтересу, цілі, ставлення та інших його елементів не постає самостійним елементом цього процесу [1, с. 288]. Мотивом, як – зауважив К. К. Платонов, стають потреби, що набули функцію збудження поведінки [2, с. 152]. Потреба ж, являє собою стан об'єктивної необхідності людини в чомусь, що знаходиться поза нею [3, с. 44]. Вона стає мотивом в міру того, як переживається та усвідомлюється індивідумом через пов'язування потреби з певним предметом й формуванням цілі [4, с. 110–111]. Аналогічна думка висловлюється й у працях Ю. В. Орлова, який зазначає, що категорія мотиву є неонтологічною, адже не відповідає реально існуючим нервово-психологічним процесам, консолідує, в особливій конфігурації, функціонально-автономні стани, процеси психіки. Разом з цим, визнається доцільність в оперуванні означеною категорією, відводячи їй синтетичну функцію:

об'єднуючи потребнісно-динамічну сферу, волю, вольову діяльність та цілепокладання, мотив визначає загальну спрямованість поведінки на основі специфічного емоційного цілеспрямованого стану, обумовленого дією волі [5, с. 119]. Мотив, таким чином, розглядається вченими радше як функція психіки – її здатність до врівноваження динамічно нерівноважних станів незадоволених (актуалізованих) потреб через активізацію вольової, предметної діяльності.

Викладене бачення мотиву, звісно ж, не є бездоганим. Воно не в повній мірі враховує багатогранність людської особистості, зокрема, неусвідомлені засади детермінації поведінки, роль інстинктів, рефлексів. Але слід визнати, що універсальна та всеохоплююча теорія мотивації навряд чи можлива. Запропоноване ж бачення, поєднує на компліментарній основі методологію аналітичної психології та біхевіоризму, що формує можливість поглянути на мотив як на опрідметнену потребу, яка, за допомогою комплексу волі та цілепокладання складає фундамент конативності як такої, що цілком дозволяє оперувати ним в наукових дослідженнях злочинної поведінки. Інші підходи, здебільшого не забезпечують настільки ж коректну наукову підставу для пізнання загального та специфічного в генезі кримінальної активності. Важливо зауважити також на тому, що мотив, будучи категорією умовно-статичною, аналітичною, у реальній дійсності, психофізичній активності, неодмінно набуває динамічних рис. Ця обставина диктує необхідність здійснити дослідження мотивів злочинної поведінки персоналу ДКВС України у сфері їх службової діяльності у контексті мотиваційного процесу, тобто як елементу саме механізму кримінальної активності, а не його статичного зрізу.

Під мотивацією ж, на відміну від мотиву, прийнято розуміти психічну діяльність, предметом якої є мотиви: їх виникнення, реалізація у намірі та рішенні вчинити злочин; це процес формування особистої психологічної готовності та мотивів діяльності певної спрямованості та соціальної значущості [1, с. 291]. А оскільки мотивація – процес, а не моментний стан, явище, то його детермінація має складний характер, передбачає врахування впливу як особистісних якостей, так і змінюваних у хронотипі чинників зовнішнього середовища. Саме останнє забезпечує доцільність та необхідність дослідження особливості мотивації злочинів різної категорії, які вчиняються у різних сферах суспільних відносин. Таким чином, звертаючись безпосередньо до аналізу мотивації індивідуальної злочинної поведінки персоналу ДКВС України у сфері їх службової діяльності, у підсумку необхідно відповісти на такі питання: 1) чи мають мотиви вчинення цих злочинів відмінності від мотивів злочинної поведінки поза вказаною сферою, з боку загального суб'єкту? 2) якщо так, то чи впливає (і як саме) систематично відтворювана та/або постійно наявна (генерована) мотивація на злочинну поведінку персоналу ДКВС України у сфері їх службової діяльності на особистість злочинця?

Як встановлено в ході даного дослідження, приймаючи до уваги викладені позиції щодо сутності мотивації та мотиву, слід зазначити, що відповідь на перше питання залежать від: а) розуміння специфіки службової діяльності у системі ДКВС України, як комплексного фактору зовнішнього середовища в контексті механізму індивідуальної злочинної поведінки; б) знання особливих рис особистості злочинця. І якщо останні охарактеризовані в попередній частині цього дослідження, то кримінологічно-значущі властивості службової діяльності необхідно позначити хоча б у найбільш загальних контурах: а) по-перше, варто

звернути увагу на те, що окремий сектор зазначеної діяльності традиційно відноситься до правоохоронної, тобто передбачає владні повноваження та спрямованість на досягнення загальносоціального корисного результату в площині охорони прав, свобод та законних інтересів суб'єктів правовідносин. Особливістю ж цього різновиду правоохоронної діяльності є те, що вона реалізується в межах кримінально-виконавчих відносин; б) по-друге, невід'ємним елементом службової діяльності у системі ДКВС України є внутрішньо-управлінські відносини – щодо управління підпорядкованим особовим складом, а також майном ДКВС України, що втілюється у господарській діяльності. Власне кажучи, ці три функціональні зони службової діяльності персоналу ДКВС України визначають формат безпосередніх стимулів та подразників (у категоріях біхевіоризму), включених до мотиваційного процесу та механізму відповідного злочину загалом.

Виходячи з отриманих у ході даного дослідження результатів, тим не менш, було б помилковим вважати, що індивідуальній злочинній поведінці персоналу ДКВС України у сфері їх службової діяльності притаманні якісь специфічні мотиви. Відомо, що мотиви діяльності є універсальними та, по суті, індиферентними по відношенню до соціальних, в тому числі й правових, норм. Разом з цим, певними особливостями вирізняється мотивація, як динамічний психофізіологічний комплекс, формування і трансформування якого неодмінно виявляє залежність від зовнішніх умов. І якщо в структурі останніх перебувають службові відносини персоналу ДКВС України, то слід вважати, що мотивація набуває своєрідного забарвлення, предметно-змістовної відмінності. І саме ці відмінності, у своєму комплексі, дають вже підставу для приросту диференційованого знання щодо предметно-потребнісної (інтенційно-цільової) властивості відповідних мотивів. У цьому зв'язку, варто зауважити, що в кримінологічній науці вже накопичено дуже широкий матеріал описово-пояснювального значення, зорієнтований на розкриття специфіки мотивації протиправної поведінки представників влади, інших категорій службових осіб, в тому числі й злочинів у сфері службової діяльності. Найбільш розвиненими є відповідні положення, що стосуються злочинів працівників органів внутрішніх справ (міліції, поліції) та в меншій мірі – персоналу кримінально-виконавчої служби. Аналіз праць вчених, з відповідної проблематики, дозволяє виділити три підходи.

Перший підхід репрезентований позиціями тих науковців, які за основу опису мотивів злочинів відповідних спеціальних суб'єктів беруть традиційні кримінологічні класифікації. Так, наприклад, О. А. Мартиненко, орієнтуючись на поділ мотивів, запропонований В. В. Лунєєвим, серед мотивів злочинів працівників ОВС виділяє корисливі, насильницькі, «ідейні», конформістські, легковажно-безвідповідальні [6, с. 222–227]. Аналогічної позиції висловлюються й у працях О. О. Купленського [7, с. 14], В. О. Самотієвич [8, с. 101–104], а також (але вже щодо працівників кримінально-виконавчої системи РФ, які вчинили злочини) Ю. В. Андрєєва [9, с. 185–188], В. М. Дьоміна [10, с. 18], О. В. Салатіна [11, с. 15–16]. Зазначений підхід, загалом є виваженим, спирається на теоретично обґрунтовані та верифіковані положення кримінологічної доктрини загального значення. Але в цьому ж виявляється і його слабкість: на рівні загального, вочевидь, не достатньо чітко відображаються риси особливого, специфічного. І хоча, звісно ж, не йдеться про

пошук особливих мотивів злочинної поведінки персоналу ДКВС України, все ж їх характеристика має враховувати і особливості особистості злочинця, і сфери службової діяльності, яка в низці випадків відіграє роль стимулу, подразника мотиваційного процесу, а тому не може на ньому не відбиватися. Як слушно з цього приводу зазначає А. В. Савченко, множинність мотивів злочинів – наслідок розвитку складових компонентів їхньої структури, а також самих мотивів [12 с. 112]. І, якщо предметна сфера діяльності має специфічні відмінності, то цілком логічно припустити, що відмінності матиме й мотивація. Ця теза підтверджується й результатами дослідження В. М. Дьоміна, який в результаті опитувань персоналу кримінально-виконавчої системи РФ, які допустили правопорушення, а також засуджених – колишніх працівників вказаної системи, дійшов висновку, що мотиваційна сфера правопорушників відрізнялася від мотиваційної сфери законослухняних працівників певними зрушеннями: від культурних і духовних потреб до вітальних і матеріальних; від належної поведінки до споживацтва; від стійкого до ситуативного; від перспективних устремлінь до нагальних [10, с.18]. При цьому, слід звернути увагу на те, що констатується відмінність мотиваційної сфери злочинців – працівників кримінально-виконавчої системи не від законослухняних громадян загалом, а від їхніх же колег, які злочини не вчиняли. До останніх висувуються підвищені, специфічні вимоги до рівня й змісту їх правосвідомості, інших якостей, з огляду на приналежність служби до правоохоронної діяльності з особливими цільовими установками. Саме в цій площині, без сумніву, варто шукати особливості мотивації індивідуальної злочинної поведінки персоналу ДКВС України у сфері їх службової діяльності. О. М. Ігнатів, дещо відійшовши від гносеологічно-узвичаєного розподілу мотивів, в їх дослідженні, пропонує спиратися на розвинену Л. В. Кондратюком та В. С. Овчинським тричленну диференціацію злочинів, в основі якої знаходяться агресія, експансія та обман [13]. На цій підставі виділяються і відповідні мотиви, пов'язані з агресією, експансією та обманом [14, с. 117–126]. Проте, вельми проблематичним видається використання не до кінця розробленої концепції «внутрішніх підстав злочинної поведінки», як дослідницької платформи. Зокрема, у працях Л. В. Кондратюка та В. С. Овчинського спостерігається відсутність концептуальної єдності термінології та розуміння відповідних явищ і процесів психічної та транссоціальної природи. Зазначається, зокрема, що структура внутрішніх підстав деструктивної поведінки становить деструктивний полюс етично-значимої поведінки кожної людини. Ці підстави можна звести до трьох векторів деструктивної активності: агресії, експансії, обману – трьох духовно, соціально і генетично зумовлених «пристрастей», до яких зводиться будь-яка злочинна поведінка, якою б складною вона не була. Зазначеними підставами деструктивної поведінки «покриваються» посягання на будь-який із суспільних та індивідуальних інтересів [13]. Як можна бачити, вчені, по-перше, фактично ототожнюють значення вектору (напряму) та «пристрастей», як деякого джерела поведінки, що видається недостатньо обґрунтованим. По-друге, залишається незрозумілим зміст, сутність пристрастей, їх співвідношення з потребами, інстинктами, мотивами тощо. Саме тому, ці обставини не дозволяють використати означений підхід у даному дослідженні.

Другий підхід характеризується намаганням віднайти специфічні мотиви злочинів у сфері службової діяльності, притаманні працівникам правоохоронних

органів, в тому числі й персоналу ДКВС України. Так, Ю. А. Мерзлов веде мову про такі з них, як: 1) кар'єристські; 2) відомчо-корпоративні, в основі яких знаходиться відносина «колектив – працівник»; 3) статусно-виконавські, що об'єднують в собі недбале відношення до службових обов'язків, а також зумовлені відносинами «керівник – підлеглий»; 4) службово-корисливі, що спонукають до корупційних правопорушень; 5) ідейні, що зумовлюють вчинення правопорушення задля забезпечення реалізації інтересів служби [15, с. 15]. Схожу класифікацію пропонує й О. М. Варигін, який серед «професійних» мотивів злочинної діяльності осіб вказаної категорії виділив чотири групи: «службістські», корисливі, прагнення продемонструвати владу над іншими, конформістські [16, с. 110–112]. Подібні точки зору з незначними варіаціями можна виявити й у роботах інших авторів, в яких додатково йдеться про, так звані, морально-деформовані, ситуативні, «проблеми сімейно-побутового характеру», «бажання накопичити гроші» та подібні їм мотиви [17, с. 192–196; 18, с. 138]. Слід визнати, що обраний вказаними дослідниками підхід надав їм змогу продемонструвати деякі специфічно-службові «відтінки» загальнолюдських мотивів, що, безперечно, сприяло розвиткові наукового уявлення про сутність мотивації відповідної категорії злочинців. Тим не менш, не можна не звернути увагу і на те, що поняття мотиву цими авторами не відмежовується, а інколи й змішується з іншими, суміжними категоріями, зокрема, мотивуванням, цілями, інтересами і т.п. Аналогічним недоліком вирізняється й запропонований М. В. Тарасовим «набір мотивів» правопорушень працівників ОВС, який виглядає таким чином: приклад друзів, колег (39,8 % випадків); впевненість в безкарності (27,4 %); відсутність належного контролю (18,6 %); незнання законів (3,6 %); необхідність забезпечення прожиткового мінімуму родини (2,7 %); корисливість (2,7 %); прагнення здобути авторитет (1,8 %); відсутність «іншого виходу» (1,8 %); помста, ревності (0,9 %); нігілізм, заперечення необхідності дотримання законів, їх важливості (0,9%) [19, с. 15]. Очевидно, що йдеться саме про мотивування, як раціональне пояснення самими правопорушниками причин своєї поведінки, а також низку факторів (умов) об'єктивного характеру (наприклад, відсутність належного контролю і т.п.). Третій підхід сформувався як наукова реакція на недоліки перших двох і став своєрідною спробою їх усунення. На думку Ю. М. Антоняна, це можливо зробити за рахунок розрізнення двох сутнісно-різних, однак масштабних груп мотивів: «службістських» та загальнокримінальних. Перша група формується як результат невірного розуміння службових інтересів, варіативність яких тягне за собою й неоднорідність мотивів правопорушень. Так, одна частина йде на порушення законності заради «відновлення справедливості», керуючись при цьому принципом «ціль виправдовує засоби». Інша частина персоналу - зорієнтована на просування по службі, отримання заохочень, що прямо залежать від показників, стану оперативної обстановки тощо. При цьому, друга група мотивів є притаманною для діяльності так званих «перевертнів у погонах», тобто працівників правоохоронних органів, які вчиняють злочини виключно із егоцентричних спонукань, особистої вигоди. Характерологічні риси таких осіб не відрізняються від рис вимагачів, крадіїв, розбійників тощо. Таку ж наукову позицію поділяють В. Є. Емінов та В. М. Кудрявцев [20, с. 248–252; 6, с. 221–222].

Третій підхід можна вважати найбільш обґрунтованим з тих, що викладені вище, позаяк він виходить з універсальності мотивації людської поведінки та, разом з тим, передбачає специфічність окремих її різновидів в залежності, зокрема, від сфери службової діяльності. Втім, як показує дане дослідження, і він не може слугувати еталоном для пізнання мотивації індивідуальної злочинної поведінки персоналу ДКВС України у сфері їх службової діяльності, адже попри методологічну витриманість характеризується гносеологічною дихотомією, виділяючи лише або «службістські», або «загальнокримінальні» мотиви. Натомість, за слушним зауваженням самого ж Ю. М. Антоняна, при дослідженні мотивації злочинної поведінки слід враховувати те, що злочину притаманна множинність мотивів, що є наслідком розвитку складових компонентів їх структури, а також самих мотивів [21, с. 111–112]. В цьому сенсі, слід підтримати О. М. Литвинова та А. К. Щербакову, які аргументовано відстоюють раніше сформовану в науці позицію щодо співіснування на основі взаємодоповнюваності та структурного взаємопроникнення мотивів різного гатунку [22, с. 106]. Звідси випливає потреба виходу за межі позначеної дихотомії, передбачити можливість комплексності мотиваційного процесу на підставі його динамічності, принципової мінливості та предметно-потребнісної багатозначності. На виконання цього завдання, можна запропонувати інтегративну класифікацію мотивів індивідуальної злочинної поведінки персоналу ДКВС України у сфері їх службової діяльності.

Висновок: Таким чином, можна стверджувати, що мотивація ординарної злочинної поведінки (циклічна мотивація) персоналу ДКВСУ у сфері їх службової діяльності, вплетена в механізм криміногенної самодетермінації. Вона складає підґрунтя для закріплення та загострення антисуспільних рис особистості злочинця, кримінальна активність якого набуває усталених форм, в тому числі й злочинних промислів.

Література:

1. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика : [у 3 кн.] / Закалюк А. П. – К. : Вид. дім «Ін Юре», 2007. – Кн.1 : Теоретичні засади та історія української кримінологічної науки. – 424 с.
2. Исправительно-трудовая психология: учебник / Под ред. К.К. Платонова, А.Д. Глаточкина, К.Е. Игошева. – Рязань: РВШ МВД СССР, 1985. – 359 с.
3. Аванесов Г. А. 10 глав о мотивации и мотивах. Через призму науки криминологии: монография / Г. А. Аванесов. – М. : ЮНИТИ-ДАНА: Закон и право, 2012. – 303 с.
4. Волков Б. С. Детерминистическая природа преступного поведения / Б. С. Волков. – М. : Изд-во РУДН, 2004. – 128 с.
5. Орлов Ю. В. Мотив як ознака суб'єктивної сторони складу злочину: сутність та питання доцільності законодавчого закріплення / Ю. В. Орлов // Право і безпека. – 2011. – № 4. – С. 116–120.
6. Мартыненко О. А. Детерминация и предупреждение преступности среди персонала органов внутренних дел Украины: монография / О. А. Мартыненко. – Х. : Изд-во ХНУВС, 2005. – 496 с.
7. Кулпенский А. А. Криминологическая характеристика преступлений, совершаемых сотрудниками уголовного розыска в связи со служебной деятельностью : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / А. А. Кулпенский. – Омск, 1991. – 19 с.

8. Самотієвич В. О. Кримінологічна характеристика особистості працівників ОВС України, які вчиняють злочини: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Самотієвич Валерія Олександрівна; Харківський національний університет внутрішніх справ. – Х., 2012. – 226 с.
9. Андреев Ю. В. Сотрудники исправительных учреждений как субъекты преступлений против государственной власти и интересов государственной службы : уголовно-правовой и криминологический аспект : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Андреев Юрий Витальевич ; Челябинский государственный университет. – Челябинск, 2002. – 217 с.
10. Демин В. М. Профилактика правонарушений сотрудников уголовно-исполнительной системы: автореф. дис. ... канд. юрид. наук / В. М. Демин. – М., 2007. – 25 с.
11. Салатин А. В. Характеристика должностных преступлений сотрудников уголовно-исполнительной системы и классификация личностей преступников / А. В. Салатин // Актуальные вопросы юриспруденции [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.fsin.su/territory/Vipe/journal_bulletin_of_the_institute/archive/magazine/16/03.pdf.
12. Савченко А. В. Мотив і мотивація злочину: монографія / А. В. Савченко. – К.: Атіка, 2002. – 144 с.
13. Кондратюк Л. В. Ещё раз о криминологическом понятии преступления и преступности / Л. В. Кондратюк, В. С. Овчинский // Журнал российского права. – 2004. – № 9 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.lawmix.ru/comm/2463>.
14. Ігнатів О. М. Насильницькі злочини, що вчиняються працівниками органів внутрішніх справ України: криминологічна характеристика, детермінація та попередження : монографія / О. М. Ігнатів. – Х.: ТОВ «Формат Плюс», 2008. – 296 с.
15. Мерзлов Ю. А. Криминологическая характеристика и предупреждение преступлений, совершаемых сотрудниками службы криминальной милиции: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Ю. А. Мерзлов. – Омск, 1998. – 18 с.
16. Варыгин А. Н. Преступность сотрудников органов внутренних дел и воздействие на неё: монография / А. Н. Варыгин. – Саратов: Изд-во СГУ, 2003. – 224 с.
17. Новаков О. С. Класифікація мотивів злочинної поведінки працівників міліції у сфері службової діяльності / О. С. Новаков // Право і безпека. – 2002. – № 4. – Т. 1. – С. 192–196.
18. Шалгунова С. А. Кримінально-правові та криминологічні заходи попередження хабарництва серед співробітників органів внутрішніх справ: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Шалгунова Світлана Аполінарівна. – К.; Національна академія внутрішніх справ, 1999. – 259 с.
19. Тарасов Н. В. Преступления, совершаемые сотрудниками милиции : криминологический аспект: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Н. В. Тарасов. – М., 2000. – 19 с.
20. Антонян Ю. М. Личность преступника. Криминологическое исследование / Ю. М. Антонян, В. Е. Эминов. – М.: Норма ; Инфра-М, 2010. – 368 с.
21. Антонян Ю. М. Криминология. Избранные лекции / Ю. М. Антонян. – М.: Логос, 2004. – 448 с.
22. Щербакова А. К. Механізм індивідуальної злочинної поведінки особи, яка вчиняє бандитизм: характеристика та протидія: монографія / А. К. Щербакова, О. М. Литвинов. – Харків : Панов, 2015. – 236 с.

ABOUT SOME MOTIVES OF CRIME EXPRESSION BY PERSONNEL OF THE INSTITUTIONS OF COMPLIANCE WITH PENALTIES AND RISK INSULATORS

Godlevskaya-Konovalova Alona

Formulation of the problem. The question of the motivation of human behavior is among those that still leave a lot of "white spots". And this is not surprising, because to create a sound knowledge, in this regard, will also mean finding out the nature of man in general, determining the depth mechanisms of his psyche, solving the mysteries of origin. Obviously, the concrete historical point has known limitations in this area of knowledge that do not allow us to operate with absolutely verified and verified knowledge. It is precisely because of this that modern psychology (to a lesser extent) and jurisprudence (in the larger) are abundant in theories, concepts, approaches and mere scientific positions regarding the motive and motivation of behavior, in general, and criminal, in particular. This circumstance, in turn, dictates the need to add some clarity to the terminology that will be used in this work.

Consequently, there is a complex theoretical and applied problem, which is directly related to the content of the motives of the crimes committed by the personnel of the penitentiary institutions (hereinafter - UVP) and investigative detention facilities (SIZO), which caused the choice of the topic of this scientific article, as well as its main issue. The task based on the analysis of scientific literature on a specific topic of the study is to formulate scientifically grounded ways to improve preventive activities in this direction.

State of research. As shown by the study of scientific literature, in the greater part of the issues of motivation of human behavior, including the staff of the Internal Affairs Department of Ukraine, are engaged in psychologists and educators, namely: V.K. Viļinas, S.O. Dniezhna, O.M. Leontiev, A.S. Levenets, O.M. Miroshnichenko, D.O. Nikolenko, O.V. Sachik, V.M. Sinyov, S.L. Rubinstein, K.K. Platonov and others.

Among the criminologists, a powerful methodological foundation was created by such scholars as: O.M. Bandura; V.V. Golina; O.M. Dzhuzha; A.P. Zakaluk; O.G. Chord O.M. Litvinov; V.O. Tulikov; Yu.V. Orlov and others.

At the same time, at the doctrinal level, the motives for committing crimes by the staff of the Ukrainian SSR have not been sufficiently investigated, which in turn serves as one of the conditions that contributes to the formation of unlawful motivation among these individuals.

Therefore, it is very important to clarify the socio-legal essence of this category and the role of the motive in the mechanism of criminal behavior of the staff of the Ministry of Social Security and Labor and Social Security.

Statement of the main provisions. Proceeding from the results obtained in the course of this research, it should be noted that the position of those scientists (among psychologists – V.K. Vilyunas, K. Levin, O. M. Leontiev, S. L. Rubinstein) is given the most balanced, in the context of the studied problem. , K. K. Platonov, among the criminologists - G. A. Avanesov, B. S. Volkov, A. P. Zakalyuk, K. Ye. Igoshev, E. F. Pobayagilo, etc.), which devote the categories "motive" functional and analytic role. It is a question of the fact that the motive is determined by the determinant of behavior that does not have an independent psychic nature, but forms the united complex of

mental processes, phenomena and states, which ensures the deterministic activity of human influence. Thus, A. P. Zakalyuk, investigating the place of the motive in the inductive process, convincingly proved that, unlike needs, interest, goals, attitude, and other elements does not appear as an independent element of this process [1, p. 288]. The motive, as K. K. Platonov noticed, become the needs that acquired the function of stimulating behavior [2, p. 152]. The need, however, is the state of the objective necessity of a person in something outside of it [3, p. 44]. It becomes a motive as it is experienced and understood by the individual through the association of the need for a particular subject and the formation of the goal [4, p. 110-111]. A similar view is expressed in the works of Yu. V. Orlov, who points out that the category of the motive is neontologic, since it does not correspond to the actual existing neuropsychological processes, consolidates, in a special configuration, functional autonomous states, processes of the psyche. At the same time, it is recognized that it is advisable to operate in the specified category, giving it a synthetic function: combining the needs-dynamic sphere, freedom, volitional activity and goal-setting, the motive determines the general orientation of behavior on the basis of a specific emotional purposeful state, conditioned by the action of the will [5, c . 119]. The motive is thus considered by scientists rather as a function of the psyche-its ability to balance the dynamically non-equilibrium states of dissatisfied (actualized) needs through the activation of volitional, substantive activity.

The stated vision of the motive, of course, is not flawless. It does not fully take into account the many-sidedness of the human person, in particular, the unconscious principles of determination of behavior, the role of instincts, reflexes. But one must admit that a universal and comprehensive theory of motivation is hardly possible. The proposed vision combines on a complementary basis the methodology of analytical psychology and behaviorism, which forms the opportunity to look at the motive as the stated need, which, with the help of the will of the will and goal-setting, constitutes the foundation of the conativities as such that it is quite possible to operate them in the research of criminal behavior. Other approaches, for the most part, do not provide the equally correct scientific basis for the knowledge of the general and specific criminal activity genesis. It is also important to note that the motive, being a category of conditionally static, analytical, in real life, of psychophysical activity, necessarily acquires dynamic features. This circumstance dictates the need to investigate the motives of criminal behavior of the staff of the Internal Affairs Department of Ukraine in the field of their official activity in the context of the motivational process, that is, as an element of the mechanism of criminal activity, and not its static cut.

Under the motivation of the same, unlike the motive, it is understood to mean mental activity, the subject of which are the motives: their occurrence, realization in the intention and decision to commit a crime; is the process of formation of personal psychological readiness and motives of activity of a certain orientation and social significance [1, p. 291]. And since motivation is a process, and not a momentary state, a phenomenon, then its determination is complex, it involves taking into account the influence of both personal qualities and the factors that are changing in the chronotype of the environment. The latter provides the expediency and necessity of studying the peculiarities of the motivation of crimes of different categories that are committed in various spheres of social relations. Thus, referring directly to the analysis of the motivation of individual criminal behavior of the staff of the SCFU in the field of their official activities, in the end, it is necessary to answer the following questions: 1)

whether the reasons for committing these crimes have the distinction of the motives of criminal behavior outside the specified area from the general sub- is that 2) if so, does (and how) the systematic reproduction and / or constantly available (generated) motivation for the criminal behavior of the personnel of the Internal Affairs Department of Ukraine in the sphere of their official activity on the identity of the offender?

As it was established in the course of this study, taking into account the above-stated positions regarding the essence of motivation and motive, it should be noted that the answer to the first question depends on: a) understanding of the specifics of the service activity in the system of the SCSU of Ukraine as a complex factor of the environment in the context of the mechanism of the individual criminal behavior; b) knowledge of the special features of the offender's personality. And if the latter are described in the preceding part of this study, then the criminologically significant features of the service activity should be indicated at least in the most general circuits: a) firstly, it is worth paying attention to the fact that a separate sector of the said activity traditionally refers to law enforcement, that is, implies power and direction for achievement of socially useful result in the sphere of protection of rights, freedoms and legal interests of subjects of legal relations. The peculiarity of this kind of law-enforcement activity is that it is implemented within the framework of criminal-executive relations; b) secondly, the internal integrity of the management of the subordinate personnel, as well as the property of the Internal Affairs Department of Ukraine, which is embodied in economic activity, is an integral part of the activity in the system of the Internal Affairs Committee of Ukraine. As a matter of fact, these three functional areas of activity of the staff of the Ukrainian Internal Affairs Committee determine the format of direct incentives and stimuli (in the categories of behaviorism) included in the motivational process and the mechanism of the corresponding crime in general.

Based on obtained in this study results, however, it would be wrong to assume that individual criminal behavior of staff Backgrounder Ukraine in their official duties inherent to any specific reasons. It is known that the motives of the activity are universal and, in fact, indifferent in relation to social, including legal, norms. At the same time, certain features are distinguished by the motivation, as a dynamic psychophysiological complex, the formation and transformation of which necessarily reveals the dependence on external conditions. And if the structure of the latter is the official relations of the staff of the Internal Affairs Committee of Ukraine, then it should be assumed that the motivation acquires a peculiar color, substantive and substantive difference. And these differences, in their complex, already give rise to the growth of differentiated knowledge regarding the subject-specific (intentional-target) properties of the corresponding motives. In this regard, it should be noted that in criminological science has accumulated a wide descriptive and explanatory material value, focused on the specific disclosure motivation wrongful conduct of the authorities and other categories of officers, including crimes in the area of performance. The most developed are the relevant provisions concerning crimes committed by internal affairs officers (police, police) and, to a lesser extent, the personnel of the criminal executive service. An analysis of the works of scientists, from the relevant issues, allows to distinguish three approaches.

The first approach is represented by the positions of those scholars who use the traditional criminological classifications as the basis for describing the motives of the

crimes of the relevant special subjects. For example, A. Martynenko, focusing on the division motives proposed VV Lunyeyevym among motives police officers highlights selfish, violent, "ideological" conformist, frivolous, irresponsible [6, p. 222-227]. A similar position is expressed in the writings of O. Kuplovsky [7, p. 14], V.O. Samotievich [8, p. 101-104], as well as (but with respect to the employees of the criminal-executive system of the Russian Federation, who committed the crime) Yu V. Andreev [9, p. 185-188], VM Dyomin [10, p. 18], O. V. Salatin [11, p. 15-16]. The above approach, generally weighted, is based on theoretically substantiated and verified provisions of the criminological doctrine of general significance. But this also manifests itself in its weakness: at the general level, obviously, the features of a special, specific one are not clearly displayed. And although, of course, there is no question of finding special motives for the criminal behavior of the personnel of the SCFU of Ukraine, yet their characterization should take into account both the personality of the offender and the sphere of official activity, which in a number of cases plays the role of stimulus, stimulus of the motivational process, and therefore can not it does not reflect on it. As A. Savchenko is right in this regard, the plurality of the motives of crimes is a consequence of the development of the constituent components of their structure, as well as the motives themselves [12 p. 112]. And, if the subject area of activity has specific differences, it is logical to assume that the difference will be and motivation. This thesis is confirmed by the results of the study by VM Demin, who, as a result of the polls of the personnel of the criminal-executive system of the Russian Federation, who committed the offense, as well as those convicted - former employees of the system, came to the conclusion that the motivational sphere of offenders differed from the motivational sphere of law-abiding workers by certain shifts: from cultural and spiritual needs to living and material; from proper behavior to consumerism; from stable to situational; from promising aspirations to urgent [10, p.18]. However, note that the stated difference motivational sphere criminals - employees of the correctional system not by law-abiding citizens in general, and also of their colleagues who had not committed crimes. The latter advocate enhancements, specific requirements to the level and content of their sense of justice, and other qualities, given the fact that the service belongs to law enforcement activities with special purpose entities. It is in this plane that, without a doubt, one should look for the features of the motivation of individual criminal behavior of the personnel of the DKVS of Ukraine in the field of their official activity. A. Ignatov, somewhat withdrawn from epistemologically-generally accepted distribution of motifs in their study offers based on advanced L. and V. Kondratyuk three-member Ovchynskym differentiation crimes, which are based on aggression, expansion and fraud [13] . On this basis, there are also relevant motives related to aggression, expansion and deception [14, p. 117-126].

However, it seems rather problematic to use the concept of "internal causes of criminal behavior" as a research platform to the end. In particular, in the writings of L.V. Kondratyuk and V.S. Ovchinsky there is a lack of conceptual unity of terminology and understanding of the corresponding phenomena and processes of psychic and trans-social nature. It is noted, in particular, that the structure of the internal grounds of destructive behavior is a destructive pole of ethically meaningful behavior of each person. These grounds can be reduced to three vectors of destructive activity: aggression, expansion, deception - three spiritually, socially and genetically predetermined "passions", to which any criminal behavior is reduced, no matter how

complex it was. The indicated grounds of destructive behavior "cover" the attack on any of the social and individual interests [13]. As can be seen, scientists, firstly, actually identify the meaning of the vector (direction) and the "passions" as some source of behavior, which seems to be insufficiently substantiated. Secondly, it remains unclear content, the nature of passions, their relationship with needs, instincts, motives, etc. That is why these circumstances do not allow us to use the above-mentioned approach in this study.

The second approach is characterized by an attempt to find specific motives of crime in the field of service activity, which is characteristic of law enforcement officers, including the staff of the Internal Affairs Department of Ukraine. So, Y. A. Merzlov speaks about such of them as: 1) careerist; 2) departmental-corporate, which is based on the relationship "team - employee"; 3) status-performing, combining negligent attitude to official duties, as well as the "subordinate leader" caused by relations; 4) service-minded people, who are encouraged to commit corruption offenses; 5) ideological, which determine the commission of the offense to ensure the realization of the interests of the service [15, p. 15]. Similar classification is proposed by O. M. Varigin, who among the "professional" motives of criminal activity of the specified category identified four groups: "service", selfish, the desire to demonstrate power over others, conformist [16, p. 110-112]. Similar points of view with minor variations can be found in the works of other authors, which additionally refer to the so-called morally-deformed, situational, "family-domestic problems", "the desire to accumulate money" and the motives similar to them [17, c . 192-196; 18, p. 138]. It must be admitted that the approach chosen by these researchers gave them the opportunity to demonstrate some of the specific-service "shades" of universal human motives, which undoubtedly contributed to the development of scientific understanding of the essence of the motivation of the corresponding category of crimes. Nevertheless, one can not but pay attention to the fact that the concept of motive by these authors is not separated, and sometimes it is mixed with other, adjacent categories, in particular, by motivation, goals, interests, etc. A similar drawback is that MV Tarasov proposed a "set of motives" for violations of ATS employees, which looks like this: an example of friends, colleagues (39.8% of cases); confidence in impunity (27.4%); lack of proper control (18.6%); ignorance of laws (3.6%); the need to provide a living wage for the family (2.7%); mercenary (2.7%); desire to gain authority (1.8%); absence of "other way out" (1.8%); revenge, jealousy (0.9%); nihilism, denial of the necessity of observance of laws, their importance (0.9%) [19, p. 15]. Obviously, it is precisely motivation as a rational explanation by the perpetrators of the reasons for their behavior, as well as a number of factors (conditions) of an objective nature (for example, lack of proper control, etc.). The third approach was formed as a scientific response to the disadvantages of the first two and became a kind of attempt to eliminate them. According to Y. M. Antonian, this can be done at the expense of the distinction between two essentially different, but large-scale groups of motives: "service" and common-name ones. The first group is formed as a result of a misunderstanding of official interests, the variability of which entails heterogeneity of the motives of the offenses. Thus, one part is in violation of the law in order to "restore justice", guided by the principle of "purpose justifies the means." The other part of the staff is oriented towards promotion, receiving incentives that are directly dependent on the indicators, the operational environment, and so on. At the same time, the second group of motives is inherent in the activities of so-called

"arewolves in uniforms", that is, law enforcement officers who commit crimes solely from egocentric motives, personal gain. Characteristic features of such persons do not differ from those of extortionists, thefts, robbers, etc. The same scientific position is shared by V. Ye. Eminov and V. M. Kudryavtsev [20, p. 248-252; 6, p. 221-222].

The third approach can be considered the most reasonable of the ones outlined above, since it proceeds from the universality of the motivation of human behavior and, at the same time, presupposes the specificity of its individual varieties, depending in particular on the sphere of service activity. However, as shown by this study, it can not serve as a benchmark for the knowledge of the motivation of individual criminal behavior of the staff of the Ukrainian SSR in the field of their service activities, since, despite the methodological sustainability, it is characterized by an epistemological dichotomy, distinguishing only "official" or "common-sense" motives. Instead, according to Y. M. Antonian's rightful observation, when investigating the motivation of criminal behavior, one should take into account the fact that the crime is characterized by the plurality of motives, which is the consequence of the development of the constituent components of their structure, as well as the motives themselves [21, p. 111-112]. In this sense, O. M. Litvinov and AK Shcherbakov should be supported, who argued to defend the previously established position of science in relation to coexistence on the basis of complementarity and structural interpenetration of motives of different kinds [22, p. 106]. Hence the need to go beyond the designated dichotomy, to predict the possibility of the complexity of the motivational process on the basis of its dynamism, principle variability, and subject-specific polysemy. To accomplish this task, one can propose an integrative classification of the motives of individual criminal behavior of the staff of the DKVS of Ukraine in the field of their official activity.

Conclusion: Thus, it can be argued that the motivation of ordinary criminal behavior (cyclical motivation) for the personnel of the DKVSU in the sphere of their official activity is intertwined with the mechanism of criminogenic self-determination. It forms the basis for consolidating and exacerbating anti-social features of the personality of the offender, whose criminal activity takes on established forms, including criminals.

References:

1. Zakaliuk A. P. Kurs suchasnoi ukrainskoi kryminolohii: teoriia i praktyka : [u 3 kn.] / Zakaliuk A. P. – K. : Vyd. dim «In Yure», 2007. – Kn.1 : Teoretychni zasady ta istoriia ukrainskoi kryminolohichnoi nauky. – 424 s.
2. Yspravytelno-trudovaia psykholohyia: uchebnyk / Pod red. K.K. Platonova, A.D. Hlatochkyna, K.E. Yhosheva. – Riazan: RVSh MVD SSSR, 1985. – 359 s.
3. Avanesov H. A. 10 hlav o motyvatsyy y motyvakh. Cherez pryzmu nauky kryminolohyy: monohrafyia / H. A. Avanesov. – M. : YuNYTY-DANA: Zakon y pravo, 2012. – 303 s.
4. Volkov B. S. Determynystycheskaia pryroda prestupnogo povedenya / B. S. Volkov. – M. : Yzd-vo RUDN, 2004. – 128 s.
5. Orlov Yu. V. Motyv yak oznaka subiektyvnoi storony skladu zlochynu: sutnist ta pytannia dotsilnosti zakonodavchoho zakriplennia / Yu. V. Orlov // Pravo i bezpeka. – 2011. – № 4. – S. 116–120.

6. Martinenko O. A. Determynatsiia y preduprezhdenye prestupnosti sredi personala orhanov vnutrennykh del Ukraini: monohrafiia / O. A. Martinenko. – Kh. : Yzd-vo KhNUVS, 2005. – 496 s.

7. Kuplenskyi A. A. Krymynolohycheskaia kharakterystyka prestuplenyi, sovershaemikh sotrudnykamy uholovnoho roziska v sviazy so sluzhebnoi deiatelnosti : avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.08 / A. A. Kuplenskyi. – Omsk, 1991. – 19 s.

8. Samotiievych V. O. Krymynolohichna kharakterystyka osobystosti pratsivnykiv OVS Ukrainy, yaki vchyniaut zlochyny: dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.08 / Samotiievych Valeriia Oleksandrivna; Kharkivskiy natsionalnyi universytet vnutrishnikh sprav. – Kh., 2012. – 226 s.

9. Andreev Yu. V. Sotrudnyky yspravytelnykh uchrezhdeniy kak subekty prestupleniy protyv hosudarstvennoi vlasty y ynteresov hosudarstvennoi sluzhby : uholovno-pravovoi y krymynolohycheskyi aspekt : dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.08 / Andreev Yuriy Vytalevych ; Cheliabynskiy hosudarstvennii unyversytet. – Cheliabynsk, 2002. – 217 s.

10. Demyn V. M. Profylaktyka pravonarushenyi sotrudnykov uholovno-yspolnytelnoi systemi: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk / V. M. Demyn. – M., 2007. – 25 s.

11. Salaty A. V. Kharakterystyka dolzhnostnykh prestupleniy sotrudnykov uholovno-yspolnytelnoi systemi y klasyfikatsiia lychnosti prestupnykov / A. V. Salaty // Aktualnie voprosi yurysprudentsyy [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.fsn.su/territory/Vipe/journal_bulletin_of_the_institute/archive/magazine/16/03.pdf

12. Savchenko A. V. Motyv i motyvatsiia zlochynu: monohrafiia / A. V. Savchenko. – K.: Atika, 2002. – 144 s.

13. Kondratiuk L. V. Eshchë raz o krymynolohycheskom poniaty prestupleniya y prestupnosti / L. V. Kondratiuk, V. S. Ovchynskiy // Zhurnal rossiiskoho prava. – 2004. – № 9 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.lawmix.ru/comm/2463>.

14. Ihnatov O. M. Nasylnytski zlochyny, shcho vchyniautsia pratsivnykamy orhaniv vnutrishnikh sprav Ukrainy: krymynolohichna kharakterystyka, determinatsiia ta poperedzhennia : monohrafiia / O. M. Ihnatov. – Kh.: TOV «Format Plus», 2008. – 296 s.

15. Merzlov Yu. A. Krymynolohycheskaia kharakterystyka y preduprezhdenye prestupleniy, sovershaemykh sotrudnykamy sluzhby krymynalnoi mylytsyy: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.08 / Yu. A. Merzlov. – Omsk, 1998. – 18 s.

16. Varihyn A. N. Prestupnost sotrudnykov orhanov vnutrennykh del y vozdeistviye na nee: monohrafiia / A. N. Varihyn. – Saratov: Yzd-vo SHU, 2003.–224s.

17. Novakov O. S. Klasyfikatsiia motyviv zlochynoi povedinky pratsivnykiv militsii u sferi sluzhbovoi diialnosti / O. S. Novakov // Pravo i bezpeka. – 2002. – № 4. – T. 1. – S. 192–196.

18. Shalhunova S. A. Krymynalno-pravovi ta krymynolohichni zakhody poperedzhennia khabarnytstva sered spivrobotnykiv orhaniv vnutrishnikh sprav: dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.08 / Shalhunova Svitlana Apolinariivna. – K.; Natsionalna akademiia vnutrishnikh sprav, 1999. – 259 s.

19. Tarasov N. V. Prestupleniya, sovershaemie sotrudnykamy mylytsyy : krymynolohycheskyi aspekt: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.08 / N. V. Tarasov. – M., 2000. – 19 s.

20. Antonian Yu. M. Lychnost prestupnyka. Krymynoloho-psykholohycheskoe yssledovanye / Yu. M. Antonian, V. E. Emynov. – M.: Norma ; Ynfra-M, 2010. – 368 s.

21. Antonian Yu. M. Krymynolohiia. Yzbrannie lektsyy / Yu. M. Antonian. – M.: Lohos, 2004. – 448 s.

22. Shcherbakova A. K. Mekhanizm indyvidualnoi zlochynoi povedinky osoby, yaka vchyniaie bandytyzm: kharakterystyka ta protydiia: monohrafiia / A. K. Shcherbakova, O. M. Lytvynov. – Kharkiv : Panov, 2015. – 236 s.